

3. Крисоватий А.І. Податковий менеджмент : навч. посібн. / А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2004. – 304 с.
4. Контрощикова О. Податковий менеджмент як інструмент мінімізації податкових платежів / О. Контрощикова // Економіка. Фінанси. Право : наук. журнал. – 2002. – № 8. – С. 25-27.
5. Тимченко О.М. Податковий менеджмент : навч.-метод. посібн. / О.М. Тимченко – К. : Вид-во КНЕУ, 2001. – 150 с.
6. Гордієнко Є.С. Оптимізація податкового середовища підприємства / Є.С. Гордієнко, Ю.І. Шевченко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.rusnauka.com/21_NIEK_2007/Economics/24216.doc.htm.
7. Кузьмін О.С. Теоретичні та прикладні засади менеджменту : навч. посібн. / О.С. Кузьмін, О.Г. Мельник. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", "Інтелект-Захід", 2002. – 228 с.
8. Чернякова Т.М. Формування економіко-організаційного процесу оподаткування підприємств України : монографія / Т.М. Чернякова. – Луганськ : Вид-во Східноукр. НУ ім. В. Даля, 2003. – 188 с.
9. Финансовый менеджмент: теория и практика : учебник / под ред. Е.С. Стояновой. – Изд. 5-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во "Перспектива", 2003. – 656 с.
10. Управление налогообложением прибыли предприятий : учебн. пособ. / Ю.Г. Лысенко, К.Г. Макаров и др. / под ред. Ю.Г. Лысенко. – Донецк : ООО "Юго – Восток, Лтд", 2003. – 172 с.

Лемишовская О.С. Концепция функциональной модели управления налоговым процессом банков

Рассмотрены современные направления концептуального построения налогового менеджмента, его функциональное позиционирование в системе управления банковским учреждением. Приведены результаты критического анализа существующей организации управления налоговым процессом банков. Предложена концепция его функциональной модели.

Ключевые слова: банки, налогообложение, налоговый процесс, управление, налоговый менеджмент, налоговая политика, налоговое планирование, функциональная модель.

Lemishovska O.S. Concept functional model of banks tax processes

This article reviews new conceptual orientation of the tax management, its functional position in the management of the banking institution. The results of the critical analysis of the existing tax administration process banking institutions. Proposed the concept of its functional model.

Keywords: banks, taxation, tax process management, tax management, tax policy, tax planning, functional model.

УДК 658.15:630*794

Доц. О.В. Максимець, канд. екон. наук;
магістр І.Б. Громяк – НЛТУ України, м. Львів

ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ЛІСОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

На прикладі державного підприємства "Бродівське лісове господарство" розглянуто методичні підходи до оцінювання фінансового стану лісових підприємств, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Визначено щільність зв'язку між окремими факторами. Побудовано модель впливу експортної діяльності на фінансовий стан обраного лісового підприємства – ДП "Бродівське ЛГ" – на основі кореляційно-регресійного аналізу.

Ключові слова: експортна діяльність, показники фінансового стану, кореляційно-регресійний аналіз, моделювання, лісові підприємства.

Актуальність дослідження. Фінансовий стан діяльності підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за умов мінливого й на цьому етапі несприятливого середовища, залежить від обґрунтованості управлінських рішень, які мають ґрунтуватись на результатах фінансово-економічного аналізу. Лісові підприємства, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, у сучас-

них умовах повинні бути забезпечені системою підходів та принципів аналізу взаємопов'язаних та взаємно обумовлених господарських аспектів діяльності на основі оцінювання фінансового стану. Методологічні принципи та підходи до оцінювання фінансового стану формують відповідні методики аналізу для використання як інструменту ефективного управління. З іншого боку, важливо досліджувати ступінь та напрямок впливу зовнішньоекономічної діяльності на фінансовий стан підприємств-суб'єктів ЗЕД.

Ступінь дослідження проблеми. В економічній літературі проблеми узагальнення методологічних принципів та методик аналізу фінансового стану підприємств відображені в роботах В.Г. Артеменко, Т.Г. Беня, М.Д. Білик, І.А. Бланка, М.А. Болуха, С.Б. Довбні, В.О. Захарченко, А.І. Ковальова, Є.В. Мниха, С.В. Мороза, О.А. Морозової, А.Н. Поддєрьогіна, Є.Г. Рясних, В.П. Савчука, М.Г. Чумаченка, А.Д. Шеремета та ін. Значний внесок у розроблення проблем теоретичного та практичного характеру у галузі аналізу та передбачення фінансового стану підприємств зробили такі зарубіжні вчені, як У. Бівер, Е. Альтман, Е. Бернхардсен, С. Завґрен, Е. Дікін, Р. Едмінстер, Е. Лайтінен, Р. Ліббі, С. Моссман, Р. Моррис, Д. Робертсон, Д. Уїлкокс, М. Блюм та ін.

Науковці приділяють увагу проблемам методичного забезпечення оцінки фінансового стану підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Емпірична спрямованість досліджень переважає наукові узагальнення питань методології, що, своєю чергою, обмежує розвиток методичних засобів аналізу та позначається на обґрунтованості управлінських рішень і результатах господарської діяльності підприємств-суб'єктів ЗЕД. Недостатня забезпеченість лісових підприємств методами аналізу фінансового стану обумовлює актуальність дослідження.

Метою цієї роботи є огляд методичних засад та формування підходів до побудови моделі впливу експортної діяльності лісових підприємств на їх фінансовий стан.

Виходячи з поставленої мети роботи, необхідно вирішити такі завдання: розглянути теоретичні та методичні аспекти, пов'язані з оцінюванням та аналізом фінансового стану підприємства-суб'єкта ЗЕД; провести оцінювання фінансового стану ДП "Бродівське ЛГ"; на основі кореляційно-регресійного аналізу визначити ступінь та напрямки впливу експортної діяльності на фінансовий стан.

Об'єктом дослідження є фінансовий стан лісових підприємств. Предметом дослідження є методичні підходи до оцінювання впливу експортної діяльності на фінансовий стан ДП "Бродівське ЛГ".

У ході дослідження були використані методи: економічного аналізу – для вибору системи показників для оцінювання фінансового стану; економіко-математичні методи – для виявлення і вимірювання взаємозв'язків впливу факторів на показники фінансового стану; системного підходу – під час визначення місця, вагомості й класифікації факторів. Основні прийоми, які використовували в ході дослідження: порівняння, абстрагування, аналізу та синтезу, детермінованого та стохастичного аналізу.

Для визначення ефекту впливу та залежності обсягів експорту підприємства від основних фінансових показників діяльності було взято за основу методику, запропоновану фінськими науковцями К. Латінен та А. Топпінен "Fi-

nancial performance in Finnish large- and medium-sized sawmills: The effects of value-added creation and cost-efficiency seeking" [6]. У цій роботі здійснено спробу вивчення взаємозв'язку між фінансово-економічними показниками діяльності лісових компаній та їх обсягами реалізації (з виокремленням доданої вартості).

У дослідженні фінських авторів були висунуті кілька гіпотез, які можна інтерпретувати до нашого дослідження. Зокрема, К. Латінен та А. Топпінен зазначали, що зростання доданої вартості (а у випадку з діяльністю українських лісових підприємств це можливо насамперед за рахунок збільшення частки та обсягів експорту) має позитивний вплив на фінансовий стан особливо в довгостроковому періоді. Для побудови моделі було використано такі показники, як: ліквідність, фінансова стійкість та рентабельність, що є загальноприйнятими для оцінювання фінансового стану підприємства [5].

Інформаційною базою дослідження є звіт про фінансові результати (чистий дохід від реалізації продукції та його зміна), баланс (коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт фінансової незалежності), обидві форми звітності (рентабельність активів, коефіцієнт оборотності активів), звіти по ЗЕД лісових підприємств (форма № 1, 2 та 4).

Вплив доданої вартості та ефективності на фінансовий стан лісових підприємств можна аналізувати з використанням змішаних лінійних моделей (linear mixed models), які визначаються так [7]:

$$y_i = X_i \cdot \beta + Z_i \gamma_i + \varepsilon_i \quad (1)$$

де: y – вектор повторюваних результатів розрахунків значень для i -тої ознаки; X_i – матриця коваріації для фіксованих ефектів; β – вектор параметрів фіксованих ефектів; Z_i – матриця коваріації випадкових ефектів; γ_i – вектор параметрів випадкових ефектів; ε_i – вектор помилок.

Результати дослідження К. Латінен та А. Топпінен визначають статистично значущу циклічну залежність між фінансовими показниками, що характеризують фінансовий стан та ефективність бізнесу лісових підприємства в коротко- та довгостроковому періоді (рис. 1) [6].

Рис. 1. Статистично значуща циклічна залежність між фінансовими показниками, що характеризують фінансовий стан та ефективність бізнесу лісових підприємства в коротко- та довгостроковому періоді

У нашому дослідженні ми висунули гіпотезу, що експортна діяльність позитивно впливає на фінансовий стан лісових підприємств. Розрахунки виконували на основі звітності лісового підприємства, яке займається виготовленням та реалізацією як обробленої, так і необробленої лісопродукції. Експорт в ДП "Бродівський лісгосп" становить більш ніж 70 % чистого доходу від реалізації

(рис. 2). Протягом періоду 2008-2011 рр. ми спостерігаємо постійне нарощення обсягів реалізації продукції і насамперед експорту (винятком був кризовий для галузі 2009 рік).

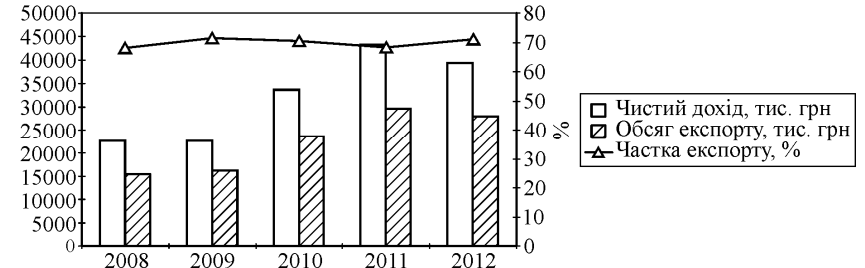

Рис. 2. Загальна динаміка обсягів реалізації та вагомості експорту продукції ДП "Бродівське ЛГ" за 2008-2012 рр.

Однак, у 2012 р. ми спостерігаємо повторну хвилю кризи на внутрішньому та зовнішньому ринках, що позначилося на отриманих лісгоспом доходах. Ці тенденції позначилися на прибутках лісгоспу (рис. 3).

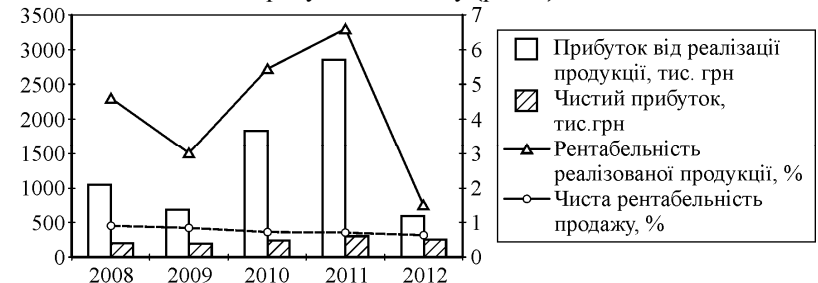

Рис. 3. Динаміка прибутку від реалізації продукції та чистого прибутку ДП "Бродівське ЛГ" за 2008-2012 рр.

Зважаючи на вагомість експортних операцій в отриманих лісгоспом доходах, прибутковість діяльності визначалась насамперед змінами в зовнішньоекономічній діяльності – динаміці та ефективності. Для визначення впливу експорту продукції на фінансові показники було використано підходи кореляційно-регресійного аналізу. Вихідні дані для побудови моделі впливу обсягів експорту на фінансовий стан ДП "Бродівське ЛГ" подано у табл. 1.

З наведених даних та результатів розрахунку бачимо, що фінансовий стан підприємства у 2012 р. значно погіршився, при тому що в період з 2008 р. по 2011 р. спостерігалось постійне покращення фінансового стану. На наш погляд, доцільно порівняти результати оцінки взаємозв'язку результатів експорту на фінансовий стан за два періоди (2008-2011 рр. та 2008-2012 рр.). Такий поділ важливий для перевірки гіпотези щодо впливу експортної діяльності лісгоспу на його фінансовий стан.

Результати розрахунку канонічних коефіцієнтів кореляції Пірсона, за допомогою яких ми можемо зробити попередні висновки про щільність зв'язку між досліджуваними ознаками, представлено у табл. 2.

Табл. 1. Вихідні дані для побудови моделі впливу експорту продукції на фінансовий стан ДП "Бродівське ЛГ"

Показники	2008	2009	2010	2011	2012
Обсяг експорту, тис. грн.	15440,2	16159,5	23689,5	29583,0	28018,6
Чистий прибуток, тис. грн.	201	190	240	302	254
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,22	1,39	2,76	2,03	1,58
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,049	0,043	0,34	0,32	0,1
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,722	0,75	1,09	1,33	0,92
Коефіцієнт маневреності обігового капіталу	0,18	0,28	0,48	0,51	0,37
Коефіцієнт фінансової стійкості	1,36	1,33	1,55	1,66	1,31
Коефіцієнт заборгованості	0,2	0,2	0,15	0,16	0,21
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,4	0,44	0,45	0,54	0,16
Коефіцієнт структури позикового капіталу	0,051	0,042	0,011	0,013	0,0017
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,069	0,056	0,017	0,021	0,002
Рентабельність реалізованої продукції, %	4,6	3,02	5,46	6,6	1,5
Рентабельність власного капіталу, %	2,7	2,4	3,4	4,1	3,4
Рентабельність активів, %	1,97	1,83	2,2	2,5	2,1
Коефіцієнт дебіторської заборгованості	19	17,83	29,47	23,39	19,7

Табл. 2. Результати розрахунку канонічних коефіцієнтів кореляції Пірсона для визначення тісноти зв'язку між обсягами експорту продукції та показників, які характеризують фінансовий стан ДП "Бродівське ЛГ"

Показники	2008-2011	2008-2012
Чистий прибуток	0,978672	0,944335
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,690206	0,509104
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,912723	0,655658
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,999718	0,838398
Коефіцієнт маневреності обігового капіталу	0,937164	0,841366
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,989684	0,549825
Коефіцієнт заборгованості	-0,8655	-0,39695
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,91838	-0,14071
Коефіцієнт структури позикового капіталу	-0,90974	-0,92614
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	-0,89674	-0,91212
Рентабельність реалізованої продукції	0,884223	0,156187
Рентабельність власного капіталу	0,978618	0,932492
Рентабельність активів	0,968653	0,836952
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,645567	0,43182

Видно, що зміна обсягів експорту продукції підприємства позначилася на залежності між аналізованими показниками, а саме: у період 2008-2011 рр. тісний прямий зв'язок спостерігався між обсягами експорту та чистим прибутком, коефіцієнтом абсолютною ліквідністю, коефіцієнтом критичної ліквідності, коефіцієнтом фінансової стійкості, рентабельністю реалізованої продукції та рентабельністю активів, проте у період 2008-2012 рр., незважаючи на погіршення фінансового стану підприємства та послаблення взаємозв'язку між показниками, все ж таки прямий тісний зв'язок присутній між обсягами експорту та чистим прибутком, рентабельністю власного капіталу та коефіцієнтом маневреності обігового капіталу.

Тобто гіпотеза про вплив обсягів експорту продукції на фінансовий стан лісгоспу підтвердилась, однак, очевидно, існують і інші фактори, які визначають динаміку впливу та щільність зв'язку. Це видно зі зміни взаємозв'язку між обсягами експорту та рентабельністю реалізованої продукції. Тому важливо надалі врахувати у моделі такі показники, як частка доданої вартості, прибутку від експорту та прибутковості експорту. Для виявлення залежності та побудови моделі ми використали підходи однофакторного регресійного аналізу. Узагальнюючі результати на основі виконаного аналізу представлено на рис. 4.

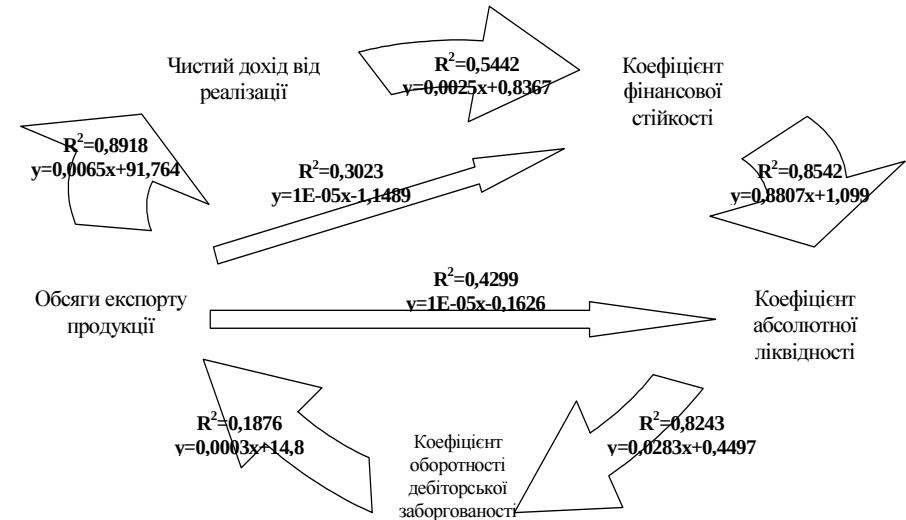

Рис. 4. Модель впливу експортної діяльності ДП "Бродівське лісове господарство" на фінансовий стан лісгоспу

У моделі представлено взаємозв'язок між основними фінансовими показниками ДП "Бродівське лісове господарство" та обсягами експорту продукції. Як бачимо, присутній тісний прямий зв'язок між такими показниками як: коефіцієнт абсолютної ліквідності та коефіцієнт дебіторської заборгованості, коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Висновки. Результати проведення кореляційного аналізу показали, що обсяги експорту істотно впливають на фінансовий стан досліджуваного лісгоспу. Однак поділ масиву даних та порівняльний аналіз результатів за два періоди (2008-2011 та 2008-2012) дали можливість виявити присутність інших факторів, які впливають на фінансовий стан лісгоспу, окрім безпосередньо обсягів експорту. На наш погляд, важливо дослідити надалі вплив таких факторів, як зміна фізичного обсягу експорту, доданої вартості (частка обробленої продукції), зміна у географії продажів, а також прибутковість експорту.

Література

1. Наказ Міністерства фінансів України "Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації" від 26.01.2001 р., № 49/121.

2. Бень Т.Г. Интегральная оценка финансового статуса предприятия / Т.Г. Бень, С.Б. Довбня // Финансы Украины : журнал. – 2002. – № 6. – С. 21-35.
3. Мних С.В. Экономический анализ : учебник / С.В. Мних. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 412 с.
4. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций / А.Д. Шеремет, Е.В. Ненашев. – М. : Изд-во "Инфра-М", 2005. – 460 с.
5. Laitinen K. Long-term success of adaptation strategies: evidence from Finnish companies / K. Laitinen // Long Range Planning. – 2000. – № 33 (6). – Pp. 806-830.
6. Lahtinen K. Financial performance in Finnish large- and medium-sized sawmills: The effects of value-added creation and cost-efficiency seeking / K. Lahtinen, A. Toppinen // Journal of Forest Economics. – 2008. – № 14. – Pp. 289-305.
7. Welham S. Prediction in linear mixed models / S. Welham, B. Cullis, B. Gogel, A. Gilmour, R. Thompson // Australian & New Zealand Journal of Statistics. – 2004. – № 46 (3). – Pp. 325.

Максимец Е.В., Громяк И.Б. Проблемы оценивания влияния экспортной деятельности на финансовое состояние лесных предприятий

На примере ГП "Бродовское лесное хозяйство" рассмотрены методические подходы оценивания финансового состояния лесных предприятий, которые занимаются внешнеэкономической деятельностью. Изучены подходы к определению связи между отдельными показателями, характеризующими финансовое состояние лесных предприятий, и результатами экспортной деятельности. Определена теснота связи между отдельными факторами. Построена модель влияния экспортной деятельности на показатели финансового состояния отдельного лесного предприятия – ГП "Бродовское ЛХ" – на основании корреляционно-регрессионного анализа.

Ключевые слова: экспортная деятельность, показатели финансового состояния, корреляционно-регрессионный анализ, моделирование, лесные предприятия.

Maksymets O., Hromiak I. Problems of evaluation of export activity influence on the financial performance of forest enterprises

Using data of State Enterprise "Brody Forestry" methodical approaches to the estimation of the financial performance of forest enterprises engaged in foreign trade were considered. Approaches to the assessment of the interrelations between the certain indicators of financial performance of forest enterprises, and the results of the export activity were studied. The strength of interrelation of the certain factors was determined. The model of export activity influence on the financial status of the selected enterprise – "Brody Forestry" – using correlation-regression analysis was proposed.

Keywords: export activity, indexes financial performance, correlation and regression analysis, modeling, forest enterprises.

УДК 311.2:336.2

Доц. О.Р. Марець, канд. екон. наук;
асист. О.М. Вільчинська – Львівський НУ ім. Івана Франка

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ
ДО СТАТИСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО
НАВАНТАЖЕННЯ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ**

Досліджено теоретичні та методологічні аспекти вивчення податкового навантаження на економіку України. Розглянуто різні підходи до обчислення податкового навантаження на рівні економіки загалом та на рівні окремого підприємства. Проаналізовано відмінності між цими методиками. Крім того, досліджено підходи до обчислення податкового навантаження у міжнародній статистиці. Розраховано податкове навантаження на економіку України та досліджено його структуру в розрізі різних видів податків. Зроблено висновки.

Ключові слова: податкове навантаження, податкова віддача, рівень сплати податку.

Актуальність теми. В Україні на сучасному етапі розвитку статистики, податкового планування та обліку не існує єдиної загальної методології кількісного вираження показників податкового навантаження на різних рівнях дослідження. Питання є досить дискусійним та становить підґрунтя для існування великої кількості поглядів та відмінностей у підходах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які приділяють значну увагу визначенню причин сучасного стану податкової системи, напрямів її реформування, дослідженню впливу податкової політики на розвиток фінансової сфери країни загалом, та окремих її складових, варто виокремити С. Адоніна, О. Данилова, А. Крисоватого, А. Соколовську, В. Федосова. Проблеми податкового навантаження у своїх працях розглядали О. Жукевич, І. Майбу-ров, О. Левченко, Ю. Кушнірчук та ін. Згадані науковці зробили значний внесок у розвиток науки про оптимальне оподаткування, однак на сьогодні є необхідність комплексного дослідження проблем надмірного оподаткування та шляхів оптимізації податкової системи в Україні.

Основні цілі дослідження. Метою роботи є розкриття сутності поняття *податкове навантаження* (ПН) через узагальнення теоретичних підходів щодо його вимірювання на макро- і мікрорівнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час визначення ПН на рівні економіки розрахунки за податками, зборами, обов'язковими платежами до бюджету, а також внесками до Пенсійного та соціальних фондів співвідносяться з ВВП. Водночас в економічній літературі існують різні погляди щодо врахування у чисельнику цього показника нарахованих або сплачених платежів до бюджету і цільових фондів. На рівні галузі ПН визначають за аналогією з його розрахунком на рівні економіки, і є відношенням податків, зборів, обов'язкових бюджетних платежів до бюджету та внесків до Пенсійного та соціальних фондів, сплачених підприємствами відповідної галузі, до виробленої у цій галузі доданої вартості (а не ВВП) [3, с.17] (табл. 1).

Табл. 1. Показники ПН на макро- та мезорівні

Показник	Форма розрахунку
Частка фактичних податкових надходжень у зведений бюджет держави до обсягу ВВП (макрорівень)	$ПН = \frac{ФПН}{ВВП} \times 100\% \text{ (1) або } ПН = \frac{ФПН + 3ЦФ}{ВВП} \times 100\% \text{ (2),}$ де: <i>ФПН</i> – фактичні податкові надходження до бюджету; <i>3ЦФ</i> – збори та платежі до цільових фондів; <i>ВВП</i> – розмір валового внутрішнього продукту за відповідний рік
ПН на рівні регіону	$ПН = \frac{ФПН}{ВРП} \times 100\% \text{ (3) або } ПН = \frac{ФПН + 3ЦФ}{ВРП} \times 100\%, \text{ (4),}$ де <i>ВРП</i> – валовий регіональний продукт
ПН на рівні галузі (мезорівень)	$ПН = \frac{ФПН}{ВДВ} \times 100\% \text{ (5) або } ПН = \frac{ФПН + 3ЦФ}{ВДВ} \times 100\% \text{ (6),}$ де <i>ВДВ</i> – валова додана вартість

Джерело: побудовано автором за [1, 7]

Оцінимо вплив рівня оподаткування на економіку України за допомогою розрахунку ПН, який подано в табл. 1.